

خاص آماده شده و باید به روش خاص هم آموزش داده شود. یعنی در کلاس درس، با استفاده از معلم، و با طراحی و برنامه ریزی قبلی. به عبارت دیگر شکل ارائه خاصی برای آن در نظر گرفته شده که با هدف مورد نظر تناسب داشته باشد. به همین دلیل کتاب نمی تواند مبنای کار ساخت فیلم آموزشی قرار گیرد و اگر چنین شود فیلمی که از کار در خواهد آمد از ویژگی های یک فیلم آموزشی خوب برخوردار نخواهد بود. برای ساخت فیلم آموزشی برای یک پایه یا دوره تحصیلی خاص البته باید به سراغ کتاب رفت ولی به سراغ مفاهیم آن نه مطالب آن؛ زیرا همان گونه که گفته شد این مطالب، تازه اگر به خوبی تهیه و تنظیم شده باشند، برای هدف دیگری شکل گرفته اند و برای ساخت فیلم باید تدبیر دیگری اندیشید. ارزش فیلم آموزشی بسته امکانات و قابلیت های بیانی فیلم است و فیلم ساز برای رسیدن به این قابلیت ها به شیوه ای تأثیرگذار باید ساختار درستی به فیلم ببخشد؛ ساختاری که از رابطه تنگاتنگ بین شکل و محتوا به دست می آید.

هنگام تجزیه و تحلیل هر سیستم باید به سه پرسش اساسی پاسخ داد:

۱. هدف های مطلوب در سیستم کدام هستند؟
۲. چگونه می توان به مؤثرترین شکل ممکن به این هدف ها رسید؟
۳. چگونه مطمئن شویم که به هدف های مطلوب رسیده ایم؟

اگر فعالیتی برای این سه پرسش پاسخ مناسب در پی داشته باشد و در جهت رسیدن به آن ها حرکت کند، بی شک موفق خواهد بود. در مورد ساخت فیلم آموزشی هم می توان این سه پرسش را مبنای کار قرار داد. هدف های مطلوب ما از ساخت یک فیلم آموزشی چیست؟ آیا می خواهیم یک موضوع علمی را آموزش دهیم یا می خواهیم یک گزارش تصویری متحرک از کتاب درسی ارائه دهیم؟ و آیا موضوع علمی مورد نظر ما متناسب با ویژگی های بیانی فیلم هست یا می توان با شیوه ای ساده تر و شاید هم مؤثرتر موضوع مورد نظر را آموزش داد؟

پس اولین گام در ساخت فیلم آموزشی تعیین هدف مطلوب از ساختن فیلم و متعاقب آن دستیابی به مؤثرترین شیوه برای رسیدن به این هدف است.

تولید فیلم آموزشی؛ چرا؟

چرا فیلم آموزشی می سازیم؟

شاید پاسخ به این پرسش بسیار ساده باشد، چیزی شبیه این پاسخ، «خوب برای اینکه چیزی را آموزش دهیم.» و اگر بپرسیم: چرا از فیلم برای آموزش استفاده می کنیم؟ پاسخ احتمالاً چنین خواهد بود، «برای اینکه فیلم رسانه ای است که علاوه بر جلب توجه مخاطب می تواند آموزش هم بدهد.» پاسخ ها کاملاً درست به نظر می رسند. حال سؤال دیگر! اگر بخواهیم به طور مثال یک فیلم آموزشی به منظور آموزش درس علوم بسازیم چه باید بکنیم؟ پاسخ این سؤال هم ساده به نظر می رسد، «به کارشناس این رشته مراجعه می کنیم. البته بهتر است اول به سراغ مؤلف کتاب برویم. به اتفاق او کتاب را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم و بعد فیلم نامه ای را براساس اطلاعاتی که به دست آورده ایم می نویسیم. کارشناس هم فیلم نامه را می بیند و تأیید می کند و سپس ما فیلم را می سازیم.» باید گفت که صورت ساده مسئله یا ساخت فیلم آموزشی همین است اما در عمل به همین سادگی نیست. واقعیت این است که مطالب کتاب علوم دقیقاً برای دست یابی به هدفی

اولین گام در ساخت فیلم آموزشی تعیین هدف مطلوب از ساختن فیلم و متعاقب آن دستیابی به مؤثرترین شیوه برای رسیدن به این هدف است

وظیفه هر فیلم‌ساز آموزشی است که در ابتدای کار، این مسئله را به درستی برای سفارش‌دهندگان و کارشناسان، که با آموزش آشنایی دارند ولی شناخت درستی از ویژگی‌ها و ساختار بیانی فیلم ندارند، روشن کند. عمده‌ترین سفارش‌دهنده‌های فیلم آموزشی در کشور مراکز دولتی وابسته به وزارت آموزش و پرورش هستند. طبیعی است که این مراکز مانند همه مراکز دیگر بنا به مقتضیات و قوانین اداری، دلبستگی خاصی به آمار و ارقام و جنبه کمی فعالیت‌های خود، که بیش از جنبه‌های کیفی قابل ارائه است، دارند. به همین دلیل ساخت برنامه‌هایی که از زمان زیادی برخوردار باشند در اولویت قرار می‌گیرد.

معمولاً به سازندگان توصیه می‌شود که فیلم را براساس فلان کتاب درسی بسازند. ولی آیا واقعاً نیازی به این کار هست؟ اگر قرار باشد براساس کتاب فیلمی بسازیم یعنی همان کاری را که به یک شکل

انجام شده به شکلی دیگر تکرار کنیم، آیا وقت و سرمایه خود را به هدر نداده‌ایم؟ فیلم آموزشی نیاز به ساختاری ویژه دارد، ساختاری که در آن شکل و محتوا در جهت نیل به اهداف زیبایی‌شناسی موضوع باشد. از سوی دیگر فیلم آموزشی، جدا از فیلم به مفهوم عام، باید دارای ویژگی‌های دیگری نیز باشد. فیلم‌ساز آموزشی با آگاهی از جنبه‌های زیبایی‌شناسی فیلم، باید به این نوع فیلم به‌عنوان یک رسانه کاربردی نگاه کند و از کارکرد آموزشی آن غافل نشود. در این صورت آموزش و دستیابی به اهداف مورد نظر را در درجه اول اهمیت قرار می‌دهد. خلاصه اینکه، فیلم آموزشی یعنی استفاده از فیلم برای آموزش؛ یعنی استفاده از قابلیت‌ها و ظرافت‌های بیانی فیلم برای یاد دادن مفاهیم به دانش‌آموز که اگر به روش‌های دیگر آموزش داده شوند از میزان تأثیرگذاری کمتری برخوردار خواهند شد. به همین دلیل ساخت فیلم آموزشی به مفهوم درست آن کار بسیار دشواری است. به همین دلیل فیلم‌ساز نه تنها باید با فیلم و زیربوم بیان تصویری آشنا باشد بلکه باید، آموزش و مسائل مربوط به آن را نیز به خوبی بشناسد تا بتواند با تلفیق درست این دو، اثری جذاب و آموزنده خلق کند.

